

Κριτήριο Αξιολόγησης

Θεματική: Ευγένεια – Αγένεια

Κείμενο 1

Ευγένεια η πεμπτουσία¹ του πολιτισμού

Το κείμενο αποτελεί διασκευασμένο άρθρο του Θεμιστοκλή Κατσαούνη και δημοσιεύθηκε στον ηλεκτρονικό ιστότοπο «Huffpost» στις 11 Ιανουαρίου του 2020.

Στην εποχή μας με την ανάπτυξη, ως ανεξάρτητου κλάδου, της ιστορίας, της κοινωνικοοικονομικής ιστορίας, διδασκόμαστε για την πεμπτουσία του πολιτισμού, που τόσους αιώνες περνούσε στην αφάνεια ως περιττή και συνάμα δεν υπήρχε στην καθημερινότητα εκατομμυρίων ανθρώπων κάνοντας απάνθρωπο τον βίο τους.

Όλα, όμως, ξεκίνησαν να αλλάζουν με την Γαλλική και την Αμερικανική Επανάσταση, όταν για πρώτη φορά στην ιστορία των εθνών, τα κράτη κινητοποιούνταν για τη σωτηρία ενός υπηκόου τους, που βρισκόταν σε κίνδυνο. Δεν είναι, όμως, μόνο αυτή η πεμπτουσία του πολιτισμού, έστω και αν δείχνει τη μέγιστη ευγένεια και το μεγαλείο ενός λαού προς τον συνάνθρωπο του.

Η ευγένεια ενός λαού που είναι η μέγιστη έκφραση του πολιτισμού φαίνεται μέσα από τον τρόπο που αυτός αντιμετωπίζει το περιβάλλον. Δεν είναι τυχαίο που οι σύγχρονες χώρες έχουν υψηλά ποσοστά ανακύκλωσης και υψηλά ποσοστά χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Σήμερα η ρήση του Γκάντι, που συνοψίζει ένα μεγάλο κομμάτι της ευγένειας που απαιτείται να έχει ο σύγχρονος άνθρωπος, φαντάζει πιο επίκαιρη από ποτέ: «ο πολιτισμός ενός λαού φαίνεται από τον τρόπο που συμπεριφέρεται στα ζώα του». Ακόμη, η ευγένεια που είναι η πεμπτουσία του πολιτισμού είναι ορατή από τα πεζοδρόμια και τα πάρκα των πόλεων μας, μεγάλο παράδειγμα αποτελεί η Σιγκαπούρη, που είναι πεντακάθαρη. Με αυτόν τον τρόπο ζωής γίνεται διάπλατα ορατή η ευγένεια του ανθρώπου προς τον συνάνθρωπό του, που θέλει να έχει την πόλη που κατοικεί, καθαρή, σαν να είναι η προέκταση του σπιτιού του.

Επίσης, η συμπεριφορά των αρτιμελών ανθρώπων, σωματικά και ψυχικά, προς τους συνανθρώπους τους που είναι Α.μ.Ε.Α, πρέπει να αποσκοπεί στην πλήρη και ομαλή ένταξη των ανθρώπων με αναπηρία, στον κοινό καθημερινό βίο. Με πλήρη δικαιώματα αλλά και υποχρεώσεις, ώστε οι άνθρωποι με αναπηρία να νιώθουν και να είναι παραγωγικά μέλη της κοινωνίας, καθιστώντας τούς συνοδοιπόρους μιας υγιούς πολιτείας όπου και θα ανήκουν χωρίς διακρίσεις.

Η ευγένεια, όμως, αποτελεί την πεμπτουσία του πολιτισμού στα πιο απλά και καθημερινά πράγματα που συμβαίνουν στη ζωή. Εδώ θα ήθελα να φέρω ως παραδείγματα τους δυτικούς λαούς και τον ιαπωνικό λαό. Η ευγένεια φαίνεται με τον τρόπο που συμπεριφέρονται τα μέλη μίας οικογένειας αναμεταξύ τους, εντός αυτής της μικρής κλίμακας της κοινωνίας, τόσο στην ευρύτερη όσο και στην πυρηνική οικογένεια, με τα παιδιά, τους ηλικιωμένους, τις γυναίκες και τα

¹ το πιο ουσιώδες, το πιο κυρίαρχο

άτομα Α.μ.ε.Α. Στην Ιαπωνία καθώς και στις δυτικές χώρες, υπάρχουν, εκτός από τις Η.Π.Α, τα καλύτερα συστήματα συνταξιοδότησης, υγείας και ασφαλειών, αλλά και μία έμφυτη κουλτούρα των ανθρώπων να περιθάλψουν τους πιο αδύναμους σε κάθε φάσμα δραστηριοτήτων της ζωής.

Επίσης, οι κανόνες τήρησης του Κ.Ο.Κ που δυστυχώς στην Ελλάδα παραβιάζονται συστηματικά, με την κακή οδική παιδεία των Ελλήνων· μας κάνει ως λαό να πληρώνουμε βαρύ φόρο αίματος στην ασφαλτο κάθε χρόνο, κάτι που αποδεικνύει άλλη μία φορά την έλλειψη ευγένειας που έχουμε δυστυχώς πρώτα προς τους εαυτούς μας και κατόπιν προς τους συνανθρώπους μας.

Εν κατακλείδι σημαντικό βήμα για τη δημοκρατία μας και την ανάπτυξη του πολιτισμού μας, θα είναι ο μηδενισμός των σημαντικότερων φαινομένων κοινωνικού κανιβαλισμού. Η ευγένεια πρέπει να μπαίνει όπως το νερό μέσα στον βράχο θρυμματίζοντας κάθε είδους ρατσισμού, που μπορεί να είναι υπαρκτός, σε οποιοδήποτε επίπεδο της ζωής όλων των ανθρώπων. Η κοινωνία μας πρέπει να δράσει άμεσα κατά του θρησκευτικού φανατισμού, του φυλετικού διαχωρισμού και του πρόστυχου ρατσισμού, για τις σεξουαλικές προτιμήσεις. Πρέπει επίσης να εξαλείψει τον σχολικό εκφοβισμό, που καταρρακώνει τις ψυχές των πιο ευαίσθητων παιδιών, όπως επίσης και τη χρήση βίας από όπου και αν αυτή προέρχεται.

Κείμενο 2

Ποιος διδάσκει την απανθρωπιά στα παιδιά;

Το κείμενο αποτελεί διασκευασμένο άρθρο του Λευτέρη Χαραλαμπίδου και δημοσιεύθηκε στην εφημ. «Το Βήμα» στις 29 Οκτωβρίου του 2020.

Πολλά περιστατικά θυμίζουν ότι συχνά διδάσκουμε στα παιδιά την απανθρωπιά και τη βαναυσότητα. Ένα από αυτά αφορούσε τη ρατσιστική επίθεση σε δομή ασυνόδευτων ανηλίκων στο Ωραιόκαστρο Θεσσαλονίκης, όπου συμμετείχαν και ανήλικοι. Και αναρωτιέται κανείς ποιος είναι αυτός που διδάσκει στα παιδιά την απανθρωπιά, τη βαναυσότητα και την αγένεια.

Ποιος είναι αυτός που δεν τους δίνει το πιο βασικό μάθημα για τη ζωή, εάν θες να λέγεσαι άνθρωπος, που είναι ότι όλοι έχουμε το ίδιο δικαίωμα στη ζωή και την αξιοπρέπεια και ότι εάν πάμε να ταπεινώσουμε, να χλευάσουμε, να προσβάλλουμε, να χτυπήσουμε τον άλλο, τότε το δικό μας δικαίωμα στην ανθρωπιά απεμπολούμε.

Και μην μου πείτε ότι φταίνε οι γονείς τους απλώς. Εύκολη κουβέντα και ακόμη όταν ισχύει είναι πάντα μισή αλήθεια. Όλοι μαζί τα αναθρέφουμε τα παιδιά. Όλων μας είναι ευθύνη η διαπαιδαγώγησή τους είτε το καταλαβαίνουμε είτε όχι. Τα παιδιά δεν διδάσκονται μόνο στο οικογενειακό τραπέζι, αλλά και στο σχολείο και στο διαδίκτυο και στα μέσα ενημέρωσης και σε κάθε συναναστροφή και κάθε ερέθισμα που δέχονται. Γι' αυτό και φταίμε όλοι.

Γιατί αφήσαμε να πιάσει γερές ρίζες ο σπόρος της απανθρωπιάς. Γιατί ακόμη και εάν δεν σιγοντάραμε, ανεχτήκαμε και ανεχόμαστε το ρατσιστικό δηλητήριο, το στιγματισμό του άλλου, τις πολλές μορφές του μίσους. Γιατί μας βολεύει να υπάρχουν αποδιοπομπαίοι τράγοι και εξιλαστήρια θύματα². Γιατί επειδή δεν μπορούμε να τα βάλουμε με τη συνθήκη που μας κάνει να νιώθουμε ανασφαλείς και αδικημένοι τα βάζουμε με τους πιο κοντινούς, αυτούς με τους οποίους

² αποδιοπομπαίοι τράγοι και εξιλαστήρια θύματα: αυτός στον οποίο ρίχνουμε την ευθύνη

δεν έχουμε τίποτα να μοιράσουμε. Και γι' αυτό εμείς είμαστε οι ένοχοι, όχι τα παιδιά. Εμείς τους μάθαμε την απανθρωπιά, τη βαναυσότητα και την αγένεια.

Κείμενο 3

Τα χταποδάκια

Απόσπασμα διασκευασμένο από το διήγημα «Τα χταποδάκια» του Μ. Καραγάτση.

Έτσι λοιπόν, την ώρα που ο Αστέρας³ πάλευε με τα σύγνεφα, μπήκε ο λεγόμενος στο μαγαζάκι. Κοντός ήταν και κακοσούσουμος, αρκούντως γηραλέος, όχι καλοντυμένος ούτε καθαρός, μ' ένα μαντίλι ματωμένο γύρω στο κεφάλι — σίγουρα φρεσκοσπασμένο ήταν. Τώρα γινωμένος⁴ ήταν όταν τις έφαγε, ή τα κοπάνισε κατόπι, να πνίξει στο κράσι το μεράκι του καβγά; Αυτό δεν το ξέρουμε. Το βέβαιο είναι, λίαν σουρωμένος ήταν όταν μπήκε στο μαγαζί. Προχώρησε, το λοιπόν, κατά το μπεζαχτά, χαιρετώντας πολύ εγκάρδια τις δυο παρέες που βρίσκονταν την ώρα εκείνη στο μαγαζί. Μα δεν πήρε αντιχαιρέτισμα [...] Τι να κάνει λοιπόν, κι αυτός; Παράγγειλε ούζο καραφάκι, κι έπιασε κουβέντα με το μαγαζάτορα, ένεκα που ο Θεός τον έκανε άνθρωπο κοινωνικό, πολύ συσχετικό, η μουγκαμάρα κι η περισυλλογή ποσώς δεν του επήγαιναν. [...]

Ήθελε, σώνει και καλά, ν' ανοίξει την καρδιά του, να πει τον πόνο του, να μιλήσει με άνθρωπο. Κανείς να μην τον θέλει, κανείς να μην καταλαβαίνει, όλοι να τον διώχνουν — τι κακό πάλι αυτό!

[...] Περνώντας μπροστά στην παρέα μας κοντοστάθηκε. Ήθελε κουβέντα.

— Έχει τσιγάρο;

Απόκριση καμιά. Είδαμε τι κολλιτσιδα ήταν, αν του μιλούσαμε ξεκολλημό δε θα 'χε. Αυτός όμως εκεί!

— Θέλω τσιγάρο.

— Δεν έχει! του λέει ο Αγλέουρας.

— Πώς δεν έχει, αφού καπνίζετε!

Ήταν κι αναιδής.

— Άιντε στο καλό! του λέει ο υποπλοίαρχος, κι άσε μας ήσυχους. Ακούς; [...]

— Επειδή, δηλαδή, έχεις δυόμισι γαλόνια στο μανίκι, μας κάνεις και τον σπουδαίο;

Ο υποπλοίαρχος χαμογέλασε κάτω από τα μουστάκια του. Μα ο Αγλέουρας σηκώθηκε, άρπαξε τον Παναγιωτάκη από τις πλάτες και απλά, αυστηρά, θετικά τον έβγαλ' έξω από το μαγαζί. Τον έβγαλε, δεν τον πέταξε. [...]

Και να, δεν πέρασαν ούτε τρία λεφτά, και ξαναπαρουσιάστηκε στην πόρτα. Έκανε να μπει πάλι στο μαγαζί, ένεκα που είχε μεθύσι πεισματάρικο, επίμονο, τίποτα δεν τον έκανε ν' αλλάξει το κέφι του. Μεμιάς όμως όλοι σηκωθήκαμε, η παρέα μας, η άλλη παρέα, ο μαγαζάτορας:

³ το βραδινό αστέρι, ο Αποσπερίτης.

⁴ μεθυσμένος

— Πάλι εδώ είσαι; Έξω! Έξω! Φεύγ' από δω! Πήγαινε στο σπίτι σου! Μπεκρούλιακα! Προστυχόμουτρο! Κολλισίδα! Ψείρα! Ψείρα!

— Καλά... μουρμούρισε... Καλά! Θα φύγω... Αφού δε με θέλετε... Μα πού να πάω; Πού; [...] Κανείς! Κανείς... Τον έπιασε κάτι σαν παράπονο, κι άπλωσε το χέρι όπου κρατούσε τα χταπόδια:

— Να! Αυτά τα χταπόδια. Στη χόβολη... Όλοι μαζί θα τα τρώγαμε. Ένα μεζέ κι ένα κρασί. Σαν άνθρωπος κι εγώ. Σαν άνθρωπος...

Μας κοίταγε και πρόσμενε κατανόηση, σαν άνθρωπος από τους ανθρώπους. Μα μόνο φάτσες παγωμένες αντίκρισε, μάτια γεμάτα σκληράδα και κακία. Κακία ανθρώπινη.

Τότε, κατάλαβε. Κάτι σαν αποκαρδίωση τον έπιασε, όλα έσπασαν εντός του. Έπεσε αδύναμο το χέρι που κρατούσε τα δυο χταπόδια στο στράτσο το χαρτί, μάταιη προσφορά στην κατανόηση των ανθρώπων. Πήρε αργή στροφή, βγήκε πάλι από το μαγαζί, έπεσε βαρύς στο σκαλοπάτι κι απόμεινε ασάλευτος, με το τσακισμένο του κεφάλι μες στις δυο παλάμες. Δεν εμίλησε πια, τίποτα δεν είπε [...]. Όσο για μας, ξανασκύψαμε στα ποτήρια, στις εφημερίδες, στις κουβέντες μας, μην καταλαβαίνοντας, μη θέλοντας να καταλάβουμε. Πέρασε έτσι ώρα αρκετή, ίσως και δέκα λεφτά, ίσως και τέταρτο ολόκληρο. Κι όταν ανασήκωσα τα μάτια και κοίταξα την πόρτα, εκεί που είχε καθίσει δεν τον είδα πια. Είχε φύγει, τράβηξε μέσα στη νύχτα, ποιος ξέρει για πού, να μαγειρέψει τα χταπόδια του, να πιει ένα κρασί, σαν άνθρωπος. Σαν άνθρωπος, ακριβώς...

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Α

A1. Να αποδώσετε συνοπτικά σε μία παράγραφο 70 περίπου λέξεων τις απόψεις του συγγραφέα του Κειμένου 1 (παράγραφοι 3 έως 6) για την ευγένεια ως δείγμα ανάπτυξης ανώτερου πολιτισμικού επιπέδου.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ Β

B1. Στην τελευταία παράγραφο του κειμένου 2 ο αρθρογράφος αναφέρει: «Γιατί μας βολεύει να υπάρχουν αποδιοπομπαίοι τράγοι και εξιλαστήρια θύματα». Εξηγήστε, κατά την κρίση σας, τη δήλωσή του σε 50 περίπου λέξεις.

Μονάδες 10

B2. Να αξιολογήσετε τον τίτλο του Κειμένου 2 ως προς τη σχέση του με το περιεχόμενο (μον. 5) και ως προς την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητά του (μον. 5).

Μονάδες 10

B3. α) Πρόθεση του συγγραφέα στο Κείμενο 2 είναι να προβληματίσει τους αναγνώστες για τη διδασκαλία της απανθρωπιάς και της βαναυσότητας στα παιδιά, αναδεικνύοντας την ευθύνη της κοινωνίας, των γονέων και των θεσμών. Να βρείτε 2 γλωσσικές επιλογές που επιτυγχάνει τον σκοπό του, επισημαίνοντας τη λειτουργία τους. (μον. 8)

β) Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 («Η ευγένεια ενός λαού ... η προέκταση του σπιτιού του.») ο αρθρογράφος αξιοποιεί την αυθεντία. Τι επιδιώκεται με τη χρήση του τεκμηρίου; (μον. 7)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Γ

Γ1. Στο κείμενο 3 αποκαλύπτεται μια ανθρώπινη κατάσταση. Να την παρουσιάσετε και να την ερμηνεύσετε με βάση τρεις κειμενικούς δείκτες. Παράλληλα, να εκφράσετε τις σκέψεις που σας προκάλεσε η ανάγνωση του αποσπάσματος. (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Δ1. Ο αρθρογράφος του Κειμένου 2 αναρωτιέται: «ποιος είναι αυτός που διδάσκει στα παιδιά την απανθρωπιά, τη βαναυσότητα και την αγένεια;». Σε ένα άρθρο 350-400 λέξεων που θα δημοσιευθεί σε νεανική ιστοσελίδα της περιοχής σας να αναφέρετε:

- α) ποιες είναι οι αιτίες της απανθρωπιάς και της αγένειας και
- β) με ποιες πράξεις ευγένειας εσείς επιδεικνύετε και προαγετε το ήθος σας στην καθημερινότητά σας;

Μονάδες 30